

**Plan interventnih mjera
u slučajevima iznimne zagađenosti zraka**

**Članak 1.
(Opće odredbe)**

(1) Planom interventnih mjera u slučajevima iznimne zagađenosti zraka na području Tuzlanskog kantona (u daljem tekstu: Plan) utvrđuju se:

- a) vrste rizika i opasnosti,
- b) subjekti zaduženi za primjenu Plana,
- c) subjekti koji učestvuju u primjeni Plana,
- d) uvjeti za proglašavanje epizoda usljed povećanja koncentracija zagađujućih materija,
- e) mjere u epizodnim situacijama za smanjenje povećanih koncentracija zagađujućih materija,
- f) odgovornost i ovlaštenja u svezi s primjenom Plana i
- g) subjekti zaduženi za nadzor provođenja mjera.

(2) Plan se odnosi na moguće posebne situacije u kojima su prekoračene granične vrijednosti,

tolerantne vrijednosti, vrijednosti pragova upozorenja i pragova uzbune usljed ispuštanja zagađujućih materija u okoliš iz industrijskih i termoenergetskih postrojenja, motornih vozila i individualnih ložišta u domaćinstvima, a koje mogu ugroziti život i zdravlje ljudi i imati značajnijeg utjecaja na kvalitet okolice. Plan se ne odnosi na tehničko-tehnološke havarije u industriji, posebno kemijskoj, farmaceutskoj i petrokemijskoj, u prometu, kao i drugih nesreća i katastrofa.

(3) Plan se primjenjuje na području Tuzlanskog kantona (u daljem tekstu: Kanton).

(4) U ovom planu su u uporabi pojmovi sa sljedećim značenjima:

a) zagađujuća materija – znači bilo koja materija koju čovjek izravno ili neizravno unosi u zrak i koja vjerovatno može imati štetan utjecaj na ljudsko zdravlje i/ili na okoliš u cjelini, uključujući i neprijatne mirise,

b) kvalitet zraka – znači koncentraciju zagađujuće materije u zraku ili njeno taloženje na površinu u toku određenog perioda,

c) monitoring kvaliteta zraka – znači sustavno mjerenje ili procjenjivanje kvaliteta zraka prema prostornom i vremenskom rasporedu,

d) stanica – je stacionaran i/ili mobilni objekat opremljen za mjerenje/uzimanje uzoraka, obradu i prijenos podataka i za zapažanje pojava značajnih za monitoring kvaliteta zraka,

e) granična vrijednost kvaliteta zraka – znači razinu određenu na temelju znanstvenog znanja s ciljem izbjegavanja, sprečavanja ili smanjivanja štetnih utjecaja na ljudsko zdravlje i/ili okolicu u cjelini, ova razina se mora dostići u određenom razdoblju i kasnije ne smije biti prekoračena,

f) granica tolerancije – znači postotak dozvoljenog prekoračenja granične vrijednosti pod propisanim uvjetima,

g) tolerantna vrijednost – znači graničnu vrijednost uvećanu za granicu tolerancije,

h) prag upozorenja – znači razina iznad koje postoji rizik po ljudsko zdravlje usljed kratkog izlaganja za iznimno osjetljive dijelove stanovništva i o kome je potrebno dati najnovije informacije,

i) prag uzbune – znači razinu iznad koje postoji rizik po ljudsko zdravlje prilikom kratkog izlaganja i na kojem će biti poduzeti izravni koraci,

j) epizoda – je vremenski ograničeno razdoblje trajanja povišenih koncentracija zagađujućih materija ("epizoda" je usvojeni međunarodni termin za označavanje posebnih situacija),

k) suspendovana čestica PM 2,5 – je frakcija lebdećih čestica koja prolazi kroz ulaz uzorkivača sa 50% uspješnosti u odstranjivanju čestica aerodinamičkog dijametra 2,5 µm prema referentnoj metodi za uzimanje uzoraka propisana standardom BAS EN 14907 i

1) azotni oksidi – su zbir zapreminskih udjela azot monoksida i azot dioksida izraženih u jedinicama masene koncentracije azot – dioksida (NO₂) u mikrogramima po kubnom metru (µg/m³).

Članak 2.

(Vrste rizika i opasnosti)

(1) Rizici i opasnosti po zdravlje ljudi predstavljaju koncentracije zagađujućih materija čije vrijednosti prelaze granične vrijednosti, tolerantne vrijednosti, vrijednosti pragova upozorenja ili vrijednosti pragova uzbune. Navedene koncentracije predstavljaju potencijalnu opasnost za zdravlje ljudi, biljni i životinjski svijet, materijalna dobra i zbog čega može doći do posebnih situacija koje iziskuju mjere za njihovo prevazilaženje.

(2) Povećanje koncentracija zagađujućih materija je stanje zagađenja atmosfere s jednom ili više zagađujućom materijom u takvim količinama i karakteristikama, koje nakon dužeg ili kraćeg izlaganja djeluju štetno na zdravlje ljudi, biljni i životinjski svijet i materijalna dobra.

(3) Zagađujuće materije koje se prate kantonalnim Sustavom za praćenje kvaliteta zraka (monitoring)

su: sumpordioksid, azotdioksid, ugljenmonoksid, ozon i suspendovane čestice PM 2,5.

a) sumpordioksid nastaje kao posljedica sagorijevanja, naročito fosilnih goriva bogatih sadržajem sumpora, te u nekim tehnološkim procesima. Štetno djeluje na organizam čovjeka, naročito na disajni trakt. Izaziva kašalj, bronhitis, opću slabost, a u većim koncentracijama ima toksično dejstvo.

b) Ugljenmonoksid nastaje usljed nepotpunog sagorijevanja fosilnih goriva u energetske postrojenjima, motornim vozilima, domaćinstvima i pri različitim industrijskim procesima. Ima jako štetno dejstvo na čovjeka, jak je krvni otrov s velikim afinitetom svezivanja na hemoglobin, što značajno smanjuje dotok kiseonika u organizam.

c) Azotni oksidi javljaju se uglavnom u tehnološkim procesima i izduvnim plinovima motornih vozila. Udisanjem izazivaju nelagodnost, nadražuju disajni trakt, izazivaju kašalj i ubrzavaju pojavu umora.

d) Suspendovane čestice nastaju uglavnom izgaranjem goriva motornih vozila, industrijskom proizvodnjom. Dovode do nadraživanja sluznice disajnih organa i očiju, promjena na koži, krvnom sustavu i sl.

e) Prizemni ozon nastaje kao proizvod fotokemijskih reakcija azotnih oksida i isparljivih organskih materija pri čemu nastajanje ozona ovisi o koncentracijama ovih zagađujućih materija, omjeru tih koncentracija kao i sunčevoj svjetlosti. Ozon može pogoršati simptome alergije, bronhitisa, astme i druge zdravstvene poremećaje.

(4) Izvori zagađenja zraka su: termoenergetska i energetska postrojenja, industrija, promet, kotlovnice i individualna (kućna) ložišta.

(5) Djelovanje prekomjernih koncentracija zagađujućih materija na organizam čovjeka može biti akutno i kronično:

a) Akutno djelovanje podrazumijeva izlaganje organizma prekomjernim koncentracijama u kraćem vremenskom razdoblju tj. "epizodama".

b) Kronično djelovanje je izlaganje organizma manjim koncentracijama zagađujućih materija, ali tokom dužeg vremenskog razdoblja.

Članak 3.

(Subjekti zaduženi za primjenu Plana)

Subjekti zaduženi za primjenu Plana su: Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okolice Tuzlanskog kantona (u daljem tekstu: Ministarstvo), Kantonalna uprava civilne zaštite (u daljem tekstu: Kantonalna uprava), Kantonalni štab civilne zaštite (u daljem tekstu: Kantonalni štab), općinske službe i općinski štabovi civilne zaštite općina na kojima se vrši mjerenje kvaliteta zraka u okviru svoje nadležnosti.

Članak 4.

(Subjekti koji učestvuju u primjeni Plana)

Subjekti koji učestvuju u primjeni Plana su:

a) Pravne i fizičke osobe koje imaju izvor emisija zagađujućih materija, i to:

1) Privredna društva koja upravljaju termoenergetskim i energetske postrojenjima,

2) Privredna društva koja upravljaju industrijskim postrojenjima,

3) Privredna društva za proizvodnju i distribuciju toplotne energije,

4) Privredna društva koja se bave pružanjem usluga transporta i prijevoza putnika,

5) Vlasnici kotlovnica bez obzira na djelatnost i

6) Vlasnici motornih vozila.

b) Pravne i fizičke osobe koje se bave poslovima prijema i prenosa informacija, pozivanja građana i uzbunjivanja i poslovima zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, i to:

1) Elektronski i pisani mediji,

2) Civilna zaštita,

3) Hitna medicinska pomoć,

4) Komunalna privredna društva i

5) Ostale nadležne institucije (ovisno od potrebe).

Članak 5.

(Epizode povećanih koncentracija zagađujućih materija i uvjeti za proglašenje epizoda)

(1) Epizode povećanih koncentracija zagađujućih materija na području Tuzlanskog kantona su: pripravnost, upozorenje i uzbuna.

(2) Epizode se proglašavaju na temelju utvrđenog kvaliteta zraka, odnosno poređenjem dobivenih podataka iz kantonalnog Sustavaka za praćenje kvaliteta zraka s graničnim vrijednostima, tolerantnim vrijednostima i vrijednostima pragova upozorenja i pragova uzbune iz Pravilnika o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka ("Službene novine Federacije BiH", broj: 1/12), (u daljem tekstu: Pravilnik).

(3) Za slučaj da se proglašavaju epizode povećanih koncentracija zagađujućih materija na području Tuzlanskog kantona proglašenje se objavljuje u elektronskim i pisanim medijima, u vremenskom trajanju koji ovisi od vremena trajanja epizode.

(4) EPIZODA PRIPRAVNOSTI

Ukoliko su izmjerene koncentracije najmanje jedne zagađujuće materije prelazile vrijednosti za epizodu pripravnosti navedene u Tablici 1., na najmanje tri mjerne stanice na području grada Tuzle u vremenu od dva prethodna dana sa najmanje tri izmjerene uzastopne satne vrijednosti u toku jednog dana, ili na mjernoj stanici koja je locirana u nekoj od općina Tuzlanskog kantona, u vremenu od dva prethodna dana sa najmanje tri izmjerene uzastopne satne vrijednosti u toku jednog dana i pri tome se i dalje očekuje nastavak stabilne vremenske situacije u narednih 48 sati koja pogoduje pojačanju zagađenja, proglašava se epizoda pripravnosti za tu općinu.

(5) EPIZODA UPOZORENJA

Ukoliko su izmjerene koncentracije najmanje jedne zagađujuće materije prelazile vrijednosti za epizodu upozorenja navedene u Tablici 1., na najmanje tri mjerne stanice na području grada Tuzle u vremenu od dva prethodna dana sa najmanje tri izmjerene uzastopne satne vrijednosti u toku jednog dana, ili na mjernoj stanici koja je locirana u nekoj od općina Tuzlanskog kantona, u vremenu od dva prethodna dana sa najmanje tri izmjerene uzastopne satne vrijednosti u toku jednog dana i pri tome se i dalje očekuje nastavak stabilne vremenske situacije u narednih 48 sati koja pogoduje pojačanju zagađenja, proglašava se epizoda upozorenja za tu općinu.

(6) EPIZODA UZBUNE

Ukoliko su izmjerene koncentracije najmanje jedne zagađujuće materije prelazile vrijednosti za epizodu uzbune navedene u Tablici 1., na najmanje tri mjerne stanice na području grada Tuzle u vremenu od dva prethodna dana sa najmanje tri izmjerene uzastopne satne vrijednosti u toku jednog dana, ili na mjernoj stanici koja je locirana u nekoj od općina Tuzlanskog kantona, u vremenu od dva prethodna dana sa najmanje tri izmjerene uzastopne satne vrijednosti u toku jednog dana i pri tome se i dalje očekuje nastavak stabilne vremenske situacije u narednih 48 sati koja pogoduje pojačanju zagađenja, proglašava se epizoda uzbune za tu općinu.

(7) Prognoziranje vremenske situacije mora biti zasnovano na zvaničnim podacima Federalnog hidrometeorološkog zavoda.

Tablica 1: Utvrđene vrijednosti kvaliteta zraka za epizodne situacije

Zagađujuća materija	utvrđene 1h vrijednosti (u $\mu\text{g}/\text{m}^3$)		
	za epizodu pripravnosti	za epizodu upozorenja (1h)	za epizodu uzbune (1h)
	1h		
Sumpordioksid (SO_2)	350	455 – 2014 440 – 2015 425 – 2016 410 – 2017 395 – 2018 380 – 2019 365 – 2020 350 – 2021	500
Azotdioksid (NO_2)	200	270 – 2014 260 – 2015 250 – 2016 240 – 2017 230 – 2018 220 – 2019 210 – 2020 200 – 2021	400
Ozon (O_3)	-	180	240

Napomena: Nedostajuća vrijednost za ozon (O_3) u tablici 1 nije propisana Federalnim Pravilnikom

Članak 6.**(Postupanje zaduženih subjekata nakon proglašenja epizode)**

(1) Ministarstvo redovno vrši praćenje kvaliteta zraka iz kantonalnog sustava za praćenje kvaliteta zraka i svakodnevno izvještava Kantonalni operativni centar i općinske operativne centre civilne zaštite.

(2) Odmah po ispunjavanju uvjeta iz članka 5. ovog plana, Ministarstvo u čijoj je nadležnosti monitoring kvaliteta zraka na području Tuzlanskog kantona, proglašava odgovarajuću epizodu iz članka 5. ovog plana, na temelju dobivenih podataka iz kantonalnog sustava za praćenje kvaliteta zraka i putem općinskih i Kantonalnog operativnog centra civilne zaštite obavještava kantonalnu upravu, odnosno općinsku službu civilne zaštite na koju se to odnosi.

(3) Općinska služba civilne zaštite nakon proglašenja epizode pripravnosti od strane Ministarstva, poduzima mjere sukladno mjerama utvrđenim u članku 7. stavak (1) ovog plana.

(4) Nakon proglašenja epizoda upozorenja ili uzbune Ministarstvo poduzima svoj dio mjera utvrđenih u članku 7. stavak (1) točke a) i b).

(5) Općinska služba civilne zaštite nakon proglašenja epizode upozorenja ili uzbune, aktivira općinski štab civilne zaštite koji sukladno svojim nadležnostima poduzima realizaciju mjera utvrđenih u članku 7. stavak (2) i drugih mjera sukladno Zakonu o

zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća (u daljem tekstu: Zakon o zaštiti i spašavanju).

(6) Općinske službe civilne zaštite o svim poduzetim mjerama svakodnevno izvještavaju Kantonalnu upravu preko Kantonalnog operativnog centra civilne zaštite.

(7) Ravnatelj Kantonalne uprave, sukladno članku 134. Zakona o zaštiti i spašavanju koordinira i upućuje kantonalne snage i sredstva civilne zaštite za provođenje dogovorenih mjera zaštite i spašavanja općinama koje su tražile pomoć.

(8) U slučaju kada se na dvije ili više općina proglašuje stanje prirodne nesreće zbog prekomjerne zagađenosti zraka, ravnatelj Kantonalne uprave aktivira Kantonalni štab.

(9) Kantonalni štab sukladno sa svojim nadležnostima utvrđenim Zakonom o zaštiti i spašavanju, poduzima odgovarajuće mjere zaštite i spašavanja sukladno zahtjevima za pomoć dobivenih iz općina.

(10) Ako procijeni da provođenje mjera utvrđenih člankom 7. stavak (2), na općinama ne daje željeni rezultat, Kantonalni štab priprema i predlaže Vladi Tuzlanskog kantona da donese odluku o proglašenju stanja prirodne nesreće zbog prekomjerne zagađenosti zraka.

(11) Nakon donošenja odluke o proglašenju stanja prirodne nesreće, Kantonalni štab poduzima rukovođenje i zajedno s Ministarstvom i općinskim štabovima civilne zaštite provodi mjere utvrđene člankom 7. stavak (2) i druge mjere zaštite i spašavanja za koje utvrdi da su potrebne.

(12) Kada Ministarstvo na temelju rezultata mjerenja iz sustava za praćenje kvaliteta zraka, proglašuje prestanak neke od proglašanih epizoda i putem Kantonalnog i općinskih centara civilne zaštite dostavi to u Kantonalnu upravu i općinske službe civilne zaštite, poduzimaju se daljnje aktivnosti sukladno Zakonu o zaštiti i spašavanju.

Članak 7.**(Mjere u epizodnim situacijama za smanjenje povećanih koncentracija zagađujućih materija)**

(1) U slučaju proglašenja epizode pripravnosti poduzimaju se sljedeće mjere:

a) Upozorenje rizičnim grupama stanovništva za smanjenje kretanja,

b) Apeli za smanjenje korištenja motornih vozila,

c) Upozorenje da je kažnjivo svako spaljivanje otpada u domaćinstvima i pozivanje, da će se u slučaju da postoje sumnje da se vrše takve nedozvoljene radnje, prijaviti nadležnim inspekcijama i/ili komunalnim redarima općina i Kantona i

d) Poziv pravnim osobama, vlasnicima ili korisnicima kotlovnica ili ložišta, da poduzmu sve potrebne tehnički izvodiše mjere kako bi se smanjile emisije u zrak uključujući i čišćenje dimovodnih instalacija.

(2) U slučaju proglašenja epizoda upozorenja i uzbune, mogu se poduzeti sljedeće mjere:

a) Osiguranje dodatnih mjerenja mobilnom mjernom stanicom za mjerenje kvaliteta zraka, na kritičnim lokacijama,

b) Upozoravanje rizičnih grupa stanovništva za smanjenje kretanja,

c) Ograničenje kretanja motornih vozila na određenom prostoru i privremeno ograničenje uporabe motornih vozila, izuzev vozila policije, javnog gradskog prijevoza, vozila hitnih intervencija (vozila hitne pomoći i vatrogasna vozila), vozila s diplomatskim tablicama, vozila ministarstva obrane i ostalih vozila s odobrenjem,

d) Smanjenje potrošnje goriva za zagrijavanje prostorija uz smanjenje temperature u prostorima koji se zagrijavaju,

e) Smanjenje proizvodnje i zamjena pogonskih goriva kod industrijskih i drugih objekata koja u tehnološkom procesu koriste čvrsta goriva i teža lož ulja,

f) Pojačana kontrola vozila i upućivanje na vanredni tehnički pregled vozila koja vidno emituju veće količine crnog dima i čađi i

g) Osigurati nesmetan protok motornih vozila na glavnim gradskim raskrscima.

Član 8.

(Prestanak epizoda)

Ako se u toku trajanja proglašene epizode: uspostaviti trend opadanja koncentracija zagađujućih materija u prethodna 24 sata, na temelju rezultata s mjernih stanica ili zvanična meteorološka služba prognozira prestanak ili slabljenje definirane stabilne meteorološke situacije u naredna 24 sata, proglašava se prestanak epizoda ili promjena stanja epizoda.

Član 9.

(Nadzor na provođenjem mjera)

Nadzor nad provođenjem mjera utvrđenih u ovom planu vrše, u okviru svoje nadležnosti:

- a) Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okolice,
- b) Ministarstvo unutarnjih poslova,
- c) Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva,
- d) Ministarstvo trgovine, turizma i saobraćaja,
- e) Ministarstvo naobrazbe, znanosti, kulture i športa,
- f) Ministarstvo zdravstva,
- g) Kantonalna uprava civilne zaštite,
- h) Kantonalni štab civilne zaštite,
- i) Kantonalna uprava za inspekcijske poslove,
- j) Općinske inspekcije,
- k) Općinski štabovi civilne zaštite,
- l) Općinske službe civilne zaštite i
- m) Komunalni redari.

Član 10.

(Prijelazne i završne odredbe)

(1) Ministarstvo će donijeti Uputu o načinu obrade i informiranja javnosti o podacima iz Sustava za praćenje kvaliteta zraka na području Tuzlanskog kantona.

(2) Odredbe ovog plana koje se odnose na općine, primjenjuju se i na grad Tuzlu.

(3) Danom stupanja na snagu ovog plana prestaje da važi Plan interventnih mjera u slučajevima prekomjernog zagađivanja zraka ("Službene novine Tuzlanskog kantona", broj: 6/12).

(4) Ovaj plan stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Tuzlanskog kantona".

Bosna i Hercegovina
- Federacija Bosne i Hercegovine -
TUZLANSKI KANTON
VLADA

Broj: 02/1-23-30177/14
Tuzla, 30.12.2014. godine

PREMIJER KANTONA

Prof. dr. Bahrija
Umihanić, v.r.